

**ผลการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล**
**Effects of Academic Service Integration with Teaching and
Learning to Strengthen the Competencies of the Elderly
Care in the Community of Nursing Students.**

พัชรี แวงวรรณ¹, นิสากร วิบูลชัย²
Patcharee Wangwun¹, Nisakorn Vibulchai²

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาผลของการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนต่อสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย : การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ทั้งหมดจำนวน 95 คน ดำเนินการศึกษา ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนเมษายน 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ paired t-test

ผลวิจัย : สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลภายหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ด้านการเข้าถึงชุมชน และด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมก่อนและหลังเข้าร่วมการบูรณาการ พบว่า สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวม หลังเข้าร่วมการบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั้ง 4 ด้าน หลังเข้าร่วมการบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป : การบูรณาการระหว่างการบริการวิชาการกับการจัดเรียนการสอนสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลได้

คำสำคัญ : บูรณาการ, สมรรถนะ, การดูแลผู้สูงอายุ, นักศึกษาพยาบาล

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

² พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

ABSTRACT

Objectives : To examine the effects of academic service integration with teaching and learning to strengthen the competencies of the elderly care in the community of nursing students.

Methods : This study was quasi experimental research study with one group pre-posttest design. A sample group was totally 95 second-year nursing students enrolled in the 2016 academic year at Srimahasarakham Nursing College. This study was conducted between October 2016 - April 2017. Research instruments included questionnaires on personal data and nursing students' competency of the elderly care in the community questionnaires. The data were analyzed using frequency percentage, mean, standard deviation, and paired t-test.

Results : The nursing students' competency of the elderly care in the community in overall score was at high level. More specific, the highest top four scores for nursing students' competencies were teamwork, health promotion and disease prevention, community access, and chronic care, respectively. In addition, the nursing students' competency of the elderly care in the community in overall score was significantly higher before after participating at the level of .05. More specific, the nursing students' competencies of the elderly care in the community in four domains were significantly higher than before participating at the level of .05.

Conclusion : Academic service integration with teaching and learning could strengthen the competencies of the elderly care in the community of nursing students.

Keywords : Integration, Competency, Elderly care, Nursing student

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังเปลี่ยนไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ดังที่สหประชาชาติระบุว่าใน พ.ศ.2543 มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 และจะเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 21 ในพ.ศ. 2593 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2¹ เช่นเดียวกับสังคมไทย ในพ.ศ. 2558 มีผู้สูงอายุร้อยละ 16 ของประชากรทั้งประเทศ ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ประมาณ ในพ.ศ. 2564 ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์และจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี พ.ศ. 2574 ²

วัยสูงอายุ หรือ วัยชรา หมายถึง มนุษย์ที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต นิยามของผู้สูงอายุอาจแตกต่างกันไป

เมื่อพิจารณาจากแง่มุมต่าง ๆ อาทิ ทางชีววิทยา ประชากรศาสตร์ การจ้างงาน และทางสังคมวิทยา ในทางสถิติมักถือว่าผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุคือบุคคลที่มีอายุ 60-65 ปีขึ้นไป³ ในประเทศไทยกำหนดไว้ว่าผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป⁴ การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุเกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและความนึกคิด ได้แก่ การสูญเสียฟัน ผิวหนังเหี่ยวย่นเพิ่มขึ้น สิวเปลี่ยนเป็นสีเทา หรือสีขาวหรือ เรียกว่า ผมหงอก ความสามารถในการมองเห็นลดลง การรับรู้ทางเสียงลดลง ร่างกายเคลื่อนไหวได้น้อยลง และใช้เวลามากขึ้น ความจำลดลง ความต้องการทางเพศลดลง หรือหมดไป เป็นต้น⁵ จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 40.50 ประเมินตนเองว่ามีสุขภาพเกษมดีถึงดีมาก ร้อยละ 16.40 และประเมินว่าตนเองมีสุขภาพไม่ดีถึงไม่ดีมาก ร้อยละ 2.605 โดยโรคเรื้อรัง 3 อันดับแรกของผู้สูงอายุ

ทราบว่าเป็น คือ ความดันโลหิตสูง ร้อยละ 32.00 โรคเบาหวาน ร้อยละ 13.00 และโรคหัวใจ ร้อยละ 7.00 ตามลำดับ⁶ จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพและครอบคลุมทุกมิติทั้งจากครอบครัว ชุมชน สถานบริการทางสุขภาพ องค์กรและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคามเป็นสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีพันธกิจที่สำคัญหนึ่งคือ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นของสังคม มีความโดดเด่นด้านวิชาการการพยาบาลและปฏิบัติการพยาบาลที่เข้าใจ รู้จริง และเข้าถึงความเป็นศาสตร์ทางสุขภาพ มีหัวใจของการบริการสุขภาพที่เน้นชุมชน โดยมีการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนการสอนเพื่อชุมชน ส่งผู้ที่มีสมรรถนะพร้อมด้วยความรู้และปัญญาทางสุขภาพกลับไปปรับใช้ระบบสุขภาพในชุมชน⁷ และจากข้อมูลสถานการณ์และปัญหาผู้สูงอายุของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น ทำให้วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคามได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล โดยจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งจัดทำโครงการ/กิจกรรมบริการวิชาการแก่ผู้สูงอายุในชุมชนโดยคณาจารย์และนักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ความเป็นเลิศด้านบริการวิชาการสุขภาพผู้สูงอายุ จนเกิดความเข้มแข็งและเกิดเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มขึ้น⁸

อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่า ไม่มีรายวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุเป็นรายวิชาเฉพาะ แต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพยาบาลผู้สูงอายุสอดแทรกใน 2 รายวิชา ได้แก่ การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และการสร้างเสริมสุขภาพ และจากผลการประเมินการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตและชุมชนต่างสะท้อนข้อมูลกลับถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสมรรถนะในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของ

นักศึกษาพยาบาลไม่ชัดเจนและยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของหน่วยงานและชุมชนตามบริบทได้อย่างแท้จริง¹⁰

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนดังกล่าวจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และประชุมทีมคณาจารย์ นักศึกษาพยาบาลร่วมกับบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันและพบว่า การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เกิดการเรียนรู้และมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน เป็นการนำเอาศาสตร์ของการเรียนการสอนและการบริการวิชาการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน จนมีความสมบูรณ์ครบถ้วนในตัวเอง¹¹ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษา เกิดองค์ความรู้ สอนต่อระบบสุขภาพและความต้องการของชุมชน เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนมาใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคามขึ้น โดยใช้แนวคิดการบูรณาการการเรียนการสอนในระบบประกันคุณภาพการศึกษา¹¹ และการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning)^{12,13} เป็นกระบวนการขับเคลื่อนสู่การมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจัดการเรียนการสอนด้านการพยาบาลผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายของคุณลักษณะบัณฑิตของวิทยาลัยฯ และสอดคล้องกับความต้องการของระบบสุขภาพและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อศึกษาผลของการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนต่อสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลภายหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง โดยศึกษาในนักศึกษาพยาบาลทั้งเพศชายและหญิง ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2559 ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ทำการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนเมษายน 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (one group pre-post design)¹⁴

ประชากร เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งเพศชายและหญิง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลทั้งเพศชายและหญิง ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ซึ่งผ่านการเรียนวิชาจริยศาสตร์และกฎหมาย วิชาชีพการพยาบาล และวิชานวัตกรรมทางการพยาบาล และวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 จำนวน 101 คน ภายหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืน จำนวน 95 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

- 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แนวทางการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการบูรณาการการเรียนการสอนในระบบประกันคุณภาพการศึกษา¹¹ การเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning)^{12,13} ร่วมกับความรู้และประสบการณ์

ในการบริการวิชาการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุตามโครงการ/กิจกรรมของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม แนวทางการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลักดังนี้ 1) การลงศึกษาชุมชน ซึ่งได้มีการเตรียมผู้เรียนทั้งในด้านการปรับทัศนคติ การมอบหมายโจทย์เป็นเค้าโครงหรือประเด็นที่จะทำให้ผู้เรียนมีแนวทางในการเข้าไปพูดคุยหรือศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาทำการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การมอบหมายโจทย์ แก่ผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพจริง ได้แบ่งได้เป็นสองระยะ ได้แก่ ระยะแรกในขั้นของการเตรียมความพร้อมผู้เรียน และระยะที่สองได้แก่ระยะของการศึกษาจากสภาพจริง โดยผู้เรียนได้ใช้ทักษะการสังเกตและการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นโจทย์ที่ผู้สอนมอบหมาย และการกำหนดพื้นที่ศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ 2) การบันทึกข้อมูลเมื่อนักศึกษาผ่านการฝึกทักษะที่จำเป็นแล้ว การลงศึกษาในพื้นที่ศึกษานั้นผู้เรียนจำเป็นต้องทำการจดบันทึกข้อมูลและของผู้สูงอายุกรณีศึกษาอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) การปรับทัศนคติตลอดเวลาของการเรียนรู้ตามสภาพจริงของผู้เรียน 4) บทบาทของอาจารย์ในการชี้ประเด็นเพื่อปรับความคิดกรอบความคิดของนักศึกษา การชี้ประเด็นของผู้สอน บทบาทของผู้สอน

2) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย เพศ อายุ และคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559

2.2 แบบสอบถามสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อคำถาม 44 ข้อ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค จำนวน 17 ข้อ ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง จำนวน 11 ข้อ ด้านการเข้าถึงชุมชน จำนวน 7 ข้อ และด้านการทำงานเป็นทีม จำนวน 9 ข้อ โดยมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (5 = มีสมรรถนะในระดับมากที่สุด 1 = มีสมรรถนะในระดับน้อยที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แนวทางการการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 ท่าน และได้มีการแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

แบบสอบถามสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI) เท่ากับ 0.81 หลังจากนั้นนำทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.96

วิธีดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางแผนการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน

1. ประสานงานกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการบริการวิชาการเชิงรุก เพื่อพิจารณาเรื่องการจัดทำโครงการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

2. ประชุมกลุ่มคณาจารย์สำหรับผู้รับผิดชอบวิชาและอาจารย์ที่ร่วมสอนในหัวข้อการพยาบาลผู้สูงอายุ รายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 จำนวน 5 ครั้ง โดยการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดกิจกรรมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน กำหนดผู้รับผิดชอบ การประเมินผล การจัดทำ มอค. 3-6 และการเตรียมพื้นที่ เป็นต้น หลังจากนั้นนำเสนอแผนการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนเข้าสู่แผนของวิทยาลัยและขออนุมัติโครงการจากผู้อำนวยการวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน

ภายหลังโครงการอนุมัติได้ดำเนินการตามแผนการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน โดยมีการเตรียมนักศึกษาพยาบาลและคณาจารย์ดังนี้

1) ปรับทัศนคติ โดยจัดกิจกรรมปรับความคิดหรือฐานการมองของผู้เรียนให้ยอมรับและมองความจริงอย่างเป็น โดยไม่เอาตนเองไปตัดสิน หรือเอาตัวเอง (ความคิด ความรู้ หรือประสบการณ์ของตนเอง)

2) ทบทวนและทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุ การเรียนการสอนในรายวิชาและการใช้เครื่องมือประเมินภาวะสุขภาพ เป็นต้น

3) ให้นักศึกษาพยาบาลนำเสนอร่างกิจกรรมในการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุในชั้นเรียนก่อนนำไปใช้จริงเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไป ถูกต้องเหมาะสม โดยอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียนให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น

4) ให้นักศึกษาและอาจารย์ได้ให้บริการวิชาการแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านพักคนชราบ้านมหาสารคาม ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 4 ชั่วโมง โดยกำหนดให้เรียนรู้สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ การใช้เครื่องมือในการประเมินภาวะสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ การประเมินภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ การดูแลผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ จัดทำรายงานผลและนำเสนอในชั้นเรียน และถอดบทเรียนการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การประเมินผล

อาจารย์ประจำกลุ่มวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล จาก 1) การสังเกตพฤติกรรมขณะเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาพยาบาล ผู้สูงอายุ และบุคลากรของบ้านพักคนชรา บ้านมหาสารคามที่เกี่ยวข้อง 2) รายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนตามโครงการโดยกำหนดให้ส่งอาจารย์ประจำกลุ่มภายใน 1 สัปดาห์หลังสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรม 3) การถอดบทเรียน ดำเนินการภายใน 1 สัปดาห์หลังสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรม โดยนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ประจำกลุ่ม และ 4) สอบถามสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยให้นักศึกษาพยาบาลตอบ

แบบสอบถามทางออนไลน์ แล้วผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทางออนไลน์ภายหลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนจำนวนทั้งสิ้น 95 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.06

จริยธรรมการศึกษา งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและให้ผู้มีส่วนร่วมการวิจัยเซ็นยินยอมเข้าร่วมวิจัยด้วยตนเองภายหลังการชี้แจง 1 สัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งผู้มีส่วนร่วมการวิจัยว่ามีสิทธิปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัยและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการเรียนในรายวิชา รวมทั้งได้แจ้งถึงวิธีและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างครบถ้วน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1) ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาพยาบาล วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ

2) ข้อมูลสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนภายหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) การเปรียบเทียบสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุใน

ชุมชนของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน วิเคราะห์ด้วย paired t-test

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 87.73 มีอายุเฉลี่ย 20.52 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) อยู่ในช่วง 2.21 - 3.71

2) สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ภายหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.52$, $SD = 0.35$) โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($M = 4.71$, $SD = 0.37$) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ($M = 4.48$, $SD = 0.36$) ด้านการเข้าถึงชุมชน ($M = 4.46$, $SD = 0.47$) และด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ($M = 4.44$, $SD = 0.43$) ดังตาราง 1

ตาราง 1 สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลภายหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ($n = 95$)

สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
สมรรถนะโดยรวม	4.52	0.35
ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค	4.48	0.36
ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง	4.44	0.43
ด้านการเข้าถึงชุมชน	4.46	0.47
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.71	0.37

3) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมก่อนและหลังเข้าร่วมการบูรณาการ พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวม หลังเข้าร่วมการบูรณาการสูงกว่าก่อน

เข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั้ง 4 ด้าน หลังเข้าร่วมการบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วม การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน (n = 95)

สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน	ก่อน		หลัง		t	p-value
	M	SD	M	SD		
สมรรถนะโดยรวม	3.47	0.55	4.52	0.35	25.15	0.00*
ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค	3.30	0.66	4.48	0.36	21.22	0.00*
ด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง	3.32	0.60	4.44	0.43	24.37	0.00*
ด้านการเข้าถึงชุมชน	3.33	0.61	4.46	0.47	25.37	0.00*
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.06	0.63	4.71	0.37	13.57	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมในระดับมากที่สุด (M = 4.52, SD = 0.35) โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม (M = 4.71, SD = 0.37) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (M = 4.48, SD = 0.36) ด้านการเข้าถึงชุมชน (M = 4.46, SD = 0.47) และด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง (M = 4.44, SD = 0.43) และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังเข้าร่วมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนพบว่า สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมหลังเข้าร่วมการบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายด้านพบว่า สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนทั้ง 4 ด้านสูงกว่าก่อนก่อนเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดการบูรณาการการเรียนการสอนในระบบประกันคุณภาพการศึกษา¹¹ และการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning)^{12,13} มาเป็นกระบวนการขับเคลื่อนสู่การมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ในการดูแล

ผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาล ที่ต้องมีการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ การวิเคราะห์หลักสูตรการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลและบัณฑิตที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า มีความต้องการให้มีการเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนแก่นักศึกษาพยาบาลทั้งมิติความรู้ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะปฏิบัติในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากการประชากรกลุ่มสูงอายุเพิ่มขึ้น ปัญหาภาวะพึ่งพิงจากการสูญเสียความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันบางอย่างหรือทั้งหมดอันเนื่องมาจากความชราภาพ ภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง หรือภาวะทุพพลภาพหรือพิการ ส่งผลต่อความต้องการการดูแลโดยใช้ทักษะทางการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ปัจจุบันกลับพบว่าสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลยังมีไม่เพียงพอและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนยังไม่ได้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเท่าที่ควร ดังนั้น แนวทางการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการทดลองนี้จึงเป็นแนวทางที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่มุ่งให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี มีทักษะปฏิบัติที่

พึงประสงค์ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

แนวทางการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดตามการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning) โดยเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ครูผู้สอน ผู้เรียนได้สัมผัสความจริงในสภาพจริงควบคู่กับการเรียนรู้และปรับทัศนคติของตนเองไปด้วย นอกจากนี้ยังเป็น กระบวนการกระตุ้นให้คิด ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ให้อิสระทางการคิด การเรียนรู้ รวมทั้งการตั้งกระตือรือร้นการเรียนรู้จากภายในตัวของผู้เรียน ภายในตัวครูผู้สอน ให้เกิดการฉกฉวย ก่อเกิดความคิด ส่วนสรุป ส่วนตัดสินใจ ผ่านการศึกษาชุมชน ส่งผลให้ผู้เรียนมีทั้งสมรรถนะทางวิชาชีพ และมีความเข้าใจผู้อื่นและรู้สึกถึงความเป็นจริงในสังคมในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น จากแต่เดิมที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางที่ ผู้สอนได้วางแผนไว้ มีการใช้ทฤษฎีเป็นตัวอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ของสังคม ใช้ทฤษฎีเป็นตัวตั้งในการอธิบายพฤติกรรมของคน วิเคราะห์ปัญหาโดย เปรียบเทียบกับเนื้อหาของทฤษฎี และมีทฤษฎีเป็นตัวตั้งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้กลับส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ใช่บริบทชีวิตจริง ของคนตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ สิ่งที่คุณเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสเป็นข้อมูลที่เกิด จากการปรุงแต่ง การแปลความด้วยมุมมองและคำอธิบายตามหลักแนวคิดทฤษฎีที่ได้วางแผนไว้เพื่อการเรียนรู้¹³ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีมุมมองที่จำกัด ไม่สามารถเข้าใจและเชื่อมโยงถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในสังคมได้

นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากสภาพจริงในการศึกษาครั้งนี้ได้ประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังนี้ 1) การลงศึกษาชุมชน ซึ่งได้มีการเตรียมผู้เรียนทั้งในด้านการปรับทัศนคติ การมอบหมายโจทย์เป็นเค้าโครงหรือประเด็นที่จะทำให้ผู้เรียนมีแนวทางในการเข้าไปพูดคุยหรือศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาทำการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การมอบหมายโจทย์ แก่ผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนจากสภาพจริง ได้แบ่งได้เป็นสองระยะ ได้แก่ ระยะแรกในขั้นของการเตรียมความพร้อมผู้เรียน และระยะที่สอง

ได้แก่ ระยะของการศึกษาจากสภาพจริง โดยผู้เรียนได้ใช้ทักษะการสังเกตและการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นโจทย์ที่ผู้สอนมอบหมาย และการกำหนดพื้นที่ศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ 2) การบันทึกข้อมูลเมื่อนักศึกษาผ่านการฝึกทักษะที่จำเป็นแล้ว การลงศึกษาในพื้นที่ศึกษานั้นผู้เรียนจำเป็นต้องทำการจดบันทึกข้อมูลและของผู้สูงอายุกรณีศึกษาอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ 3) การปรับทัศนคติตลอดเวลาของการเรียนรู้ตามสภาพจริงของผู้เรียน 4) บทบาทของอาจารย์ในการชี้ประเด็น เพื่อปรับความคิดกรอบความคิดของนักศึกษา การชี้ประเด็นของผู้สอน บทบาทของผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง สร้างทักษะทางปัญญา และเข้าใจความเป็นจริงที่ศึกษา จากกระบวนการและกิจกรรมหลักดังกล่าวจึงส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่สูงขึ้น

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่นำแนวคิดการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนมาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งสมรรถนะของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาของสายสมร เฉลยกิตติ, จุฑารัตน์ บันดาลสิน, กุสุมา กังหลี และพรนภา คำพราว¹⁵ ศึกษาการบูรณาการบริการวิชาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนาบุคลิกต่ออารมณ์จิตอาสาและความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่า หลังร่วมการบูรณาการนักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยความมีจิตอาสาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความมีน้ำใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมากที่สุด ทำให้รู้จักการคิดวิเคราะห์วางแผนการทำงานและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมเกิดจากพลังและคุณภาพของความร่วมมือรวมถึงการประสานงานของทุกคน การศึกษาของ สุชาติ วงศ์สวัสดิ์ และ วาริวรรณ ศิริวานิชย์¹⁶ ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงบูรณาการกับการบริการวิชาการแก่สังคมในวิชามนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติตามความรับรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมีค่าสูงสุด และนักศึกษา มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ เพราะทำให้นักศึกษาได้รับพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามสภาพจริงตามพื้นฐานของปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และการศึกษาของ ทิพย์วัลย์ อภิวัฒน์¹⁷ ที่ศึกษาการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์โดยวัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบอีกด้วย จากเหตุผลและความสอดคล้องของผลการศึกษานี้ให้เห็นว่า การผสมผสานระหว่างการบูรณาการบริการวิชาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนสามารถเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการศึกษาพยาบาล จากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการบูรณาการบริการวิชาการที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ได้ เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เพิ่มทักษะ การปฏิบัติการพยาบาล เป็นการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการและทักษะการปฏิบัติการพยาบาลให้มากยิ่งขึ้น

2) ด้านการบริหาร ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนภายใต้โครงการบริการวิชาการสู่สังคมอย่างต่อเนื่องและขยายกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น เพื่อสนองต่อระบบสุขภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาอาจารย์และนักศึกษาอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสบการณ์การให้บริการวิชาการภายใต้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชา และ 2) การสะท้อนคิดการเรียนรู้และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2557 Public Health Statistics A.D. 2014. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข; 2558.
2. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558 SITUATION OF THE THAI ELDERLY 2015. กรุงเทพฯ; 2558.
3. ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. Old age [Internet]. (ม.ป.ท.). [เข้าถึงเมื่อ 15 ม.ค. 2561]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.britannica.com/science/old-age>
4. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553). [เข้าถึงเมื่อ 15 ม.ค. 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.dop.go.th/th/laws/2/10/785>
5. ศิริพันธุ์ สาสัตย์. การพยาบาลผู้สูงอายุ: ปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางในการดูแล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2551.
6. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 The 2014 survey of the older persons in Thailand. กรุงเทพฯ. บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด; 2557.
7. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. แผนปฏิบัติงานประจำปี. มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม; 2560.
8. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. รายงานการประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2559: การบริการวิชาการ. มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม; 2560.
9. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. รายงานการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2556. มหาสารคาม. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม; 2557.

10. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. รายงานการประชุม การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนา หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุใน ชุมชน. มหาสารคาม.วิทยาลัยพยาบาลศรี มหาสารคาม; 2557.
11. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คู่มือ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ. สวัสดิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา; 2557.
12. ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning). กรุงเทพฯ. เนชั่นแนล จิโอ กราฟฟิกส์; 2554.
13. วิทยาลัยพยาบาลสุรินทร์. เคล็ด(ไม่)ลับกับการเรียนรู้ ตามสภาพจริง (authentic learning) [อินเทอร์เน็ต]. (ม.ป.ท.). [เข้าถึงเมื่อ 15 ม.ค. 2561]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bcnurin.ac.th/knowledgemanagement/newsattach/1315292551_%.
14. รัตน์ศิริ ทาโต. การวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์:แนวคิดสู่การประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. สำนัก พิมพ์จุฬาลงกรณ์; 2551.
15. สายสมร เฉลยกิตติ, จุฑารัตน์ บันดาลสิน, กุสุมา กังหลี, พรนภา คำพราว. การศึกษาการบูรณาการบริการ วิชาการกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชา การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์ต่อการมีจิต อาสาและความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. วารสาร พยาบาลทหารบก 2557:15(3):421-429.
16. สุชาดา วงศ์สวัสดิ์, วาริวรรณ ศิริวานิชย์. รายงาน การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงบูรณา การกับการบริการวิชาการแก่สังคมในวิชามนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพสำหรับนักศึกษา พยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงาน ปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, 2556.
17. ทิพวัลย์ อภิวัฒนนท์. การพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาจิตวิทยา ทั่วไป มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 2553;16(2):82-95.